

Linnés förklaring av begreppet "Fläck"

Vad ska hända nu?

Jorden och vattnet vid och i Stäksundet innehåller avtryck av mycket, dramatisk mänsklig aktivitet. De talrika dokumenten och kartorna visar tydligt vad som döljer sig under bl a järnväg och en del av uppläggningsplats för båtar.

Var exakt låg Stäkets stad?

Lars Gustavsson konstaterar i Järfällaboken del II att stadsplanen kan rekonstrueras mycket exakt. Till hjälp finns uppmätningen från 1627. Även om kartan till uppmätningen ännu inte har påträffats så finns det i området ett antal fasta utgångspunkter för att göra en karta.

Flygelbyggnaden till världshuset / krogen finns kvar. Det går att mäta in om den har samma läge som tidigare byggnad . Den begränsande bergsfoten i öster är markerad på många av de historiska kartorna. Dagens bergsfot kan iakttas, även om en del sprängningar har skett.

Nuvarande Världshusvägens lite böjda sträckning från järnvägsspåret ner till stranden är den samma på i princip alla historiska kartor. Kartorna 1681, 1690, 1802 och 1816 har 180 - 195 alnars (ca 108 - 117 m) avstånd mellan Enköpingsvägens västra begränsningslinje och stranden. Det nuvarande avståndet från västra järnvägsgrinden till stranden är ca 90 m stegat mått.

Järnvägen kan nog därför sägas vara byggd på delvis gammal stadsmark. Den finns på en påförd bank, förmodligen till en del utlagd över den gam-

la Enköpingsvägen och de stadstomter som gränsade mot vägen.

Stadsplanen visar att det längst i söder fanns kapell och begravningsplats. Det var nog inte känt när järnvägsbanken las ut på 1870-talet. Att just den södra delen av stadsområdet är utfyllt är lätt att se vid besök på platsen. Jämförelse mellan då-tida och nutida kartor visar samma sak. Vad finns under fyllnadsmassorna?

Att börja lyfta på järnvägsbanken eller föra på mera fyllnadsmassor förmodar jag är liktydigt med ett anläggningsarbete och faller därför inom tillämpning av kulturminneslagen.

Kulturminnesområde

Kulturminneslagen innehåller en bestämmelse om att fast fornminne ska ha ett omgivande markområde som också är skyddat av lagen.

Att borgruinen på Stäketsholmen är fornminne är det förmodligen ytterst få som ifrågasätter. Den fornminnesplatsen ska också ha ett omland som ger rättvisa åt en del av Sveriges politiska historia. Det är ju här vid sundet som en hel del händelser av vikt för landets historia har sin början. Det är borgen med omgivande bygd som kan minna om händelserna. Inte bara borgen i sig.

Det lär bli en mycket grannliga uppgift att exploatera mark som finns ett hundratal meter från borgresterna. Även om den marken ligger i en annan kommun.

Stäkets stad eller Stäket-fläcken

**Orientering om
kulturhistoriska värden
i anslutning till det
gamla järnvägsspåret förbi Stäket**

**Upplands-Bro
Kulturhistoriska Forskningsinstitut**

Sammanställningen bygger på följande källor:

Gustavsson Lars, *Järfällaboken del II*, 1986

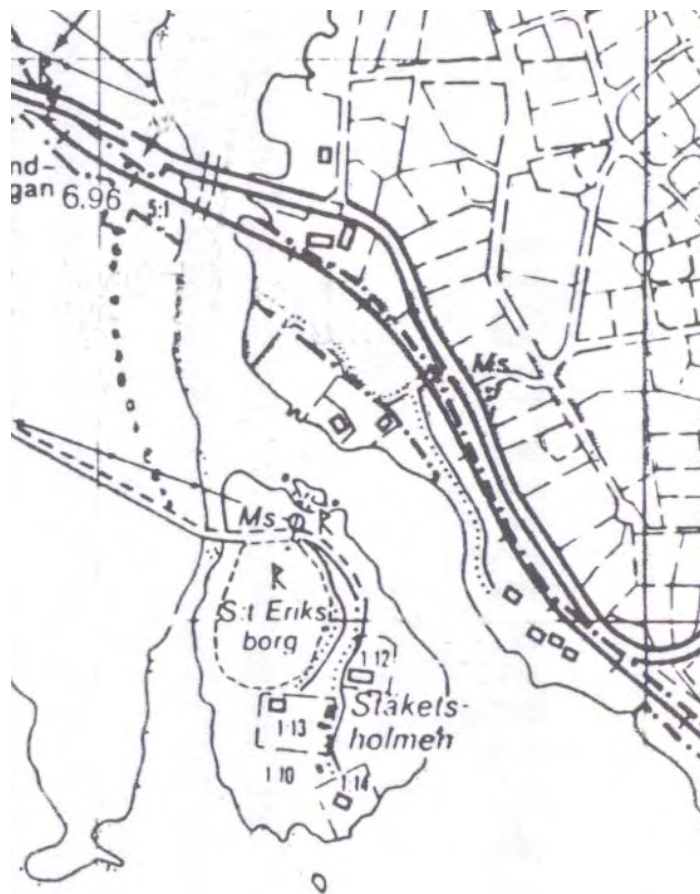
Sandén Börje, *Det hände i Upplands-Bro, En hembygdsbok* 1984

Sandén Börje, *Vad hände egentligen?* Första delen, 1990

Kopior av kartor i original hos Lantmäteriverket i Gävle, Länsstyrelsen kartarkiv i Stockholm samt Kungliga Biblioteket. Huvuddelen av kartmaterialet finns som kopior i Järfälla kommuns Bildarkiv.

Kopior av brev mm i *Städers acta*, Riksarkivet

Sammanställningen är gjord av Bengt Borkeby
Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut, oktober 2000.

Kartan visar området på båda sidor av Stäketsundet. På den västra sidan Upplands-Bro kommun med Stäketholmen där ruinerna av S:t Eriks borg finns. På den östra stranden Järfälla kommun där Stäkets stad låg.

Bro- och färje- förbindelserna vid Stäketsundet

(Järfällaboken II, s 292 och följande. Samt Det hände i Upplands-Bro, s 150 och följande.)

Det är först när den första av borgarna på Stäketsholmen rivits 1434 som det i handlingar är omnämnt färja och färjestad i Stäket, nämligen åren 1440, 1441 och 1442. Därefter uppbyggdes en ny biskopsborg och först sedan också den rivits 1518 nämns återigen färjan, exempelvis i tiondelängden för Näs socken 1554. Detta gäller med undantag för året 1487 då Stockholms tänkebok anger att färjekarlen vid Stäket slagits ihjäl. En rimlig slutsats av detta är att färjeangelägenheterna var borgens ansvar och först när borgarna försvann sköttes färjan av enskilda skattedragare. Under långa perioder torde förhållandena kring sundet dessutom ha varit så oroliga och riskabla att människor undvek att passera vid Stäket.

Bro 1635-1670 (med vissa avbrott)

Sommaren 1635 erbjuder sig Hans Vallentinsson att bygga bro över Stäkets sund. Redan före 1635 hade han byggt två broar över Dalälven. I september 1635 fick han drottning Kristinas förordnande att bygga Stäkets bro. Bron blir färdig under 1636. Bron uppfördes ungefär på den plats där sedermera 1804 års bro kom att uppföras d v s vid smalaste delen av sundet där nuvarande Vårdshusvägen slutar och över till Stäketsholmen.

Redan vintern 1640-41 omtalas bron vid Stäket som "af ett öfverflödande watn bortflutin". Kammarkollegiet tar omgående initiativ till återuppbyggandet. Flera befallningsmän beordras att anskaffa material, bland annat 5 000 lass gråsten och två ekar.

Under sommaren 1641 framskaffas åtskilligt av virket men återigen har man svårighet med byggmästare. Överfarten sköts under tiden med färja.

Först 1646 händer något i brofrågan.

Nicodemus Tessin d ä redovisade ett förslag för Kammarkollegiet i oktober. (Detta är tydligen en "pålebro".) Kronan har nu att välja mellan flottbro och pålbro. Man väljer pålbron. Den byggs under 1648 och placeras söder om 1636 bros gamla sträckning.

Färja 1670 - 1804

Den "pålebro" som byggdes kom att ge allt för stort vattenmotstånd i sundet. Åtskilliga reparationer måste göras. För att klara passagen av båtar var den bron försedd med en vindbro och det finns åtskilliga klagomål på långa väntetider för landtrafiken.

Den färja som fick ersätta bron var i princip en stor flotte som drogs utefter en lina som var spänd över sundet.

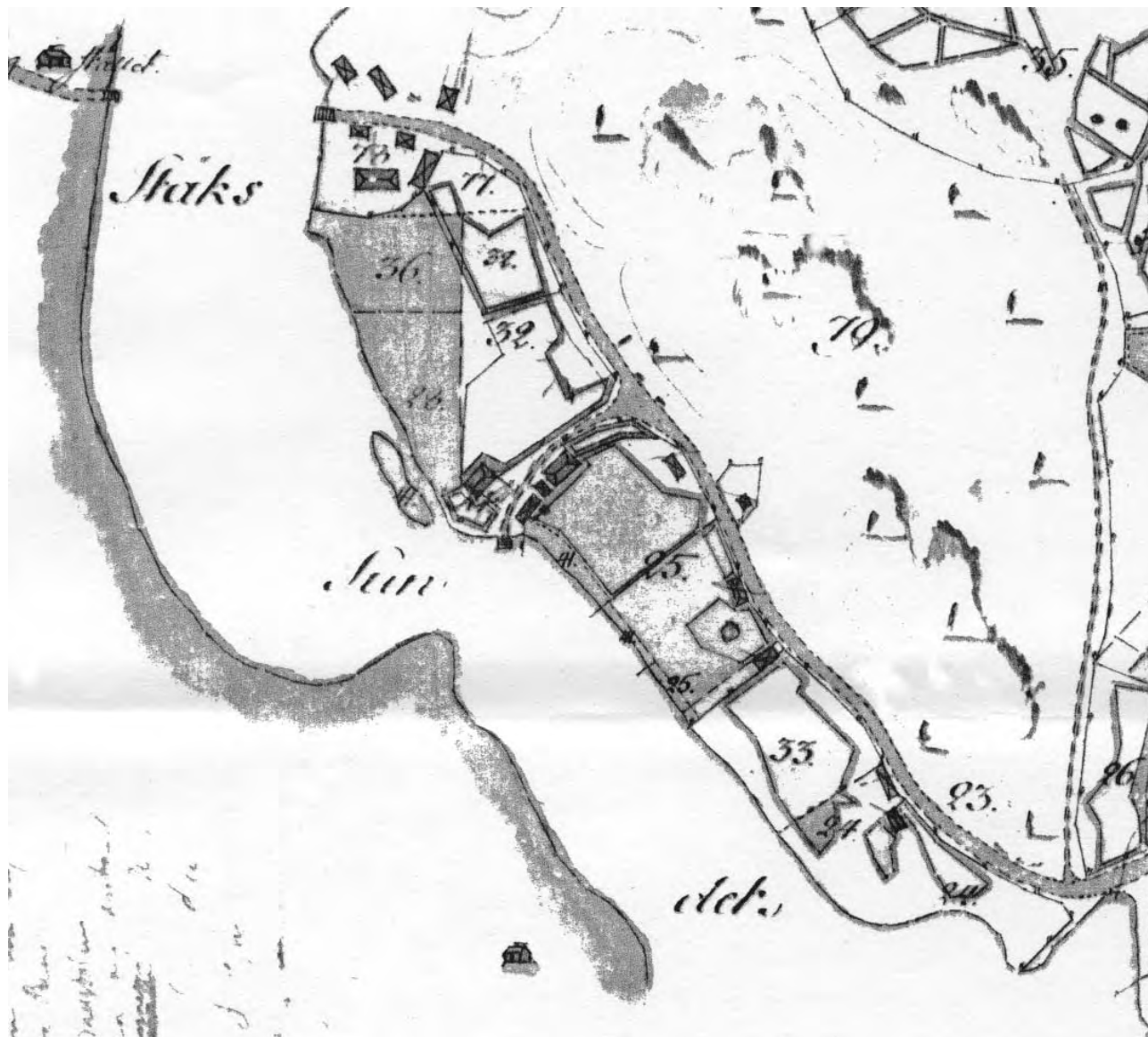
Bro 1804 och 1864

Färjan upplevdes medföra *äfventyr och många olägenheter*. Trupptransporter med ibland 200 hästar kunde ta upp till 5-6 timmar att genomföra. Den här bron placerades söder om färjeläget. Vi kan fortfarande se brofästena.

Nuvarande landsvägsbrons läge är från 1864 och placerades vid det gamla färjeläget. Bron är från 1927 och fanns tidigare i Södertälje.

Järnvägen invigdes 1876 och den broplaceringen är följaktligen från den tiden.

“Stäketfläcken” på 1802 års karta över Sollentuna Häradssallmänning. Kartan har en för tiden modern tomtindelning med ett antal hus inritade.

Mer än tusen års historia vid Stäketsundet

Banverket beräknar att järnvägens nya sträckning mellan Kallhälls och Kungsängens stationer ska vara klar under hösten 2001. Det nuvarande järnvägsspåret utefter Mälarstranden och Stäketsundet kommer att tas bort. Diskussion har också förekommit om vad man ska göra med den gamla järnvägsbron.

Vad kommer den friställda marken att användas till? Olika diskussioner har förts i de politiska församlingarna i Järfälla. Nyligen har lämnats för-

slag om breddning av Stäketsundet. Höjning av gamla landsvägsbron har diskuterats. Men mig veterligt har ännu inte några konkreta beslut fattats om något av det som diskuterats.

Stäket har sedan förhistorisk tid varit plats för mycket dramatik. Till delar är historien kring Stäket liktydig med Sveriges politiska historia.

I mycket förenklat sammandrag är det följande årtal som visar historiens gång vid sundet.

- 1007-08 Den s k Legendariska Olovssagan säger uttryckligen att den norske vikingen Olov Haraldsson befann sig vid nuvarande Stäket-Ryssgraven
- 1187-88 En försvarsanläggning är omnämnd i samband med att Sigtuna plundras av ryska vikingar
- 1434 Kungaborgen i Stäket bränns på kungens egen order i samband med Engelbrekts uppror
- 1440-1518 S:t Eriks slott - ärkebiskoparnas tid. Ärkebiskoparnas “fasta hus”, den starkaste och modernaste borgen i landet
- 1517 Riksdagsbeslutet att riva Stäket och avsätta ärkebiskopen
- 1518 S:t Eriks slott rivs. Sten Stures berömda yttrande: “Det som angår alla bör av alla samtyckas”
- 1520 Stockholms blodbad
- 1625 Beteckningen fläck förekommer första gången på mark som tidigare har kallats Tegelhagen
- 1627 Uppmätning sker av tomterna öster om sundet. Man lägger också ut nya tomter öster om landsvägen.
- 1629 Gustav II Adolf utfärdar stadsprivilegier för den redan etablerade *stadsfläcken*.

När stadsbildningen egentligen upphör är inte helt belagt. Det förefaller dock som om begreppet lever kvar in emot 1690-talet. Beskrivningen till 1690 års landmäterikarta nämner inte begreppen stad eller fläck. I slutet av den beskrivningen sägs däremot, att det utefter Stäketsundet bor åtskilligt folk som har sina kålgårdstäppor nedanför husen.

- 1870-tal Järnvägen byggs på delar av Stäkets stad
- 2001 Den gamla järnvägen har tjänat ut

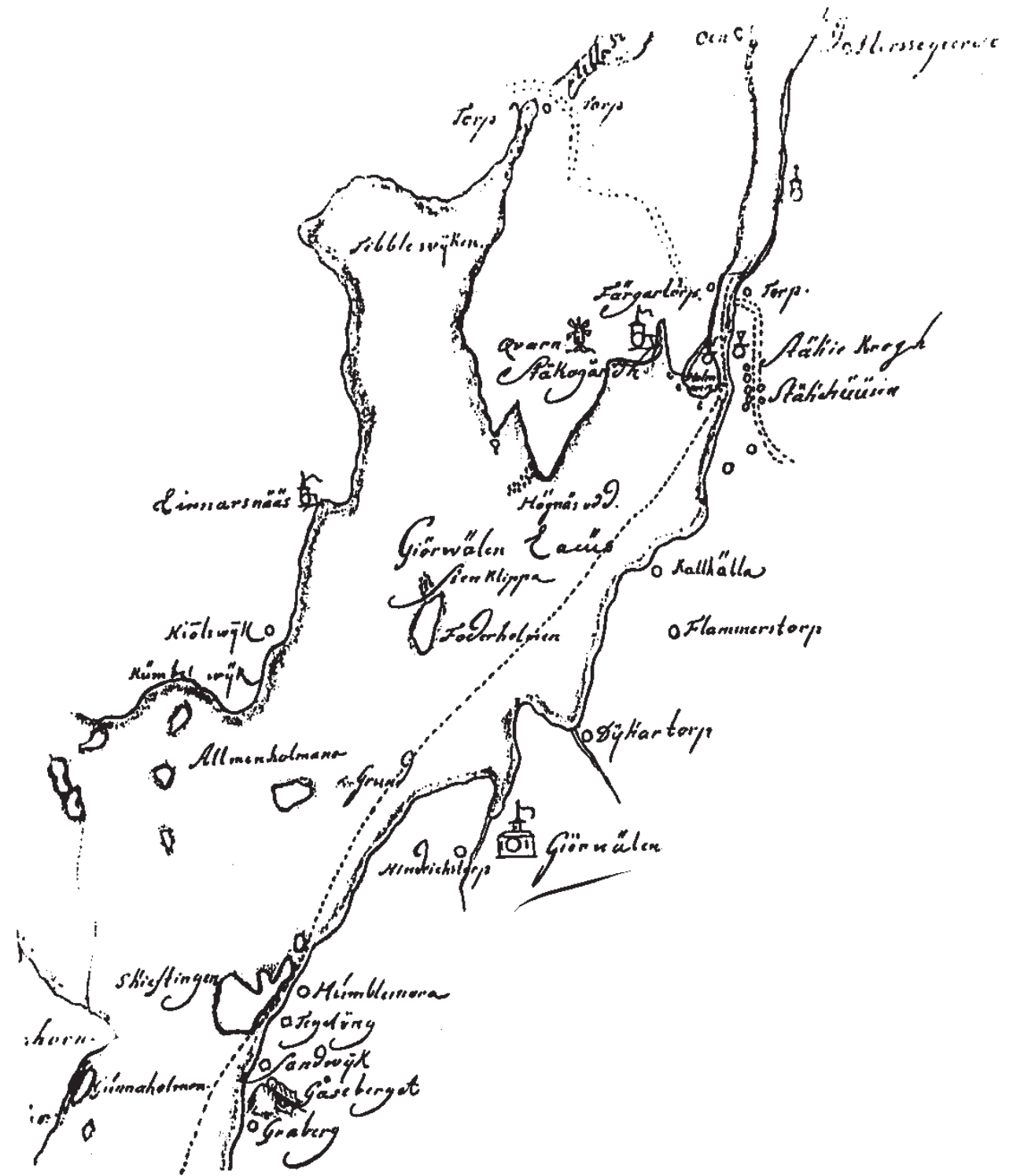
År 1627

Den 20: Av Gvstii, War de
 edle och Wälbördigs Lars Hofv
 the Ståtskällere på Ståct
 Hoens Slotz, War wids Stå
 fet, öfver sigs dese Åren och
 Lagerbeten, som Ståctz Fr
 wår were byggie Wår, Des
 för det, at the måte Wist
 gare tillgå. Befalte Gv: W:
 migz Wille en Wiis Com
 teretnings i alnetalet, den
 Wår och en wet sine Com
 ter i Långs och Breds, Så som
 der efter förmeles

Porter Wards t Björ

1. A veder för Wæster Comas Järre Fårll, Wæ
 onne Wæstfelden, öfrå tån ölsstomtar, Wæ
 i Långden både tillfoga — 170 ad. Jfrån Wæ
 tans Wæst och Wæst i Gåm öfrå Wæst — 45
 alnar, både tillfoga.

2. A Wæster Comas Fårll, öfrå i Långden ifrån
 Gåm alnar Wæst Wæst — 200 ad. Des
 Wæst ifrån Wæst Wæst och Wæst i Gåm
 öfrå — 95 ad

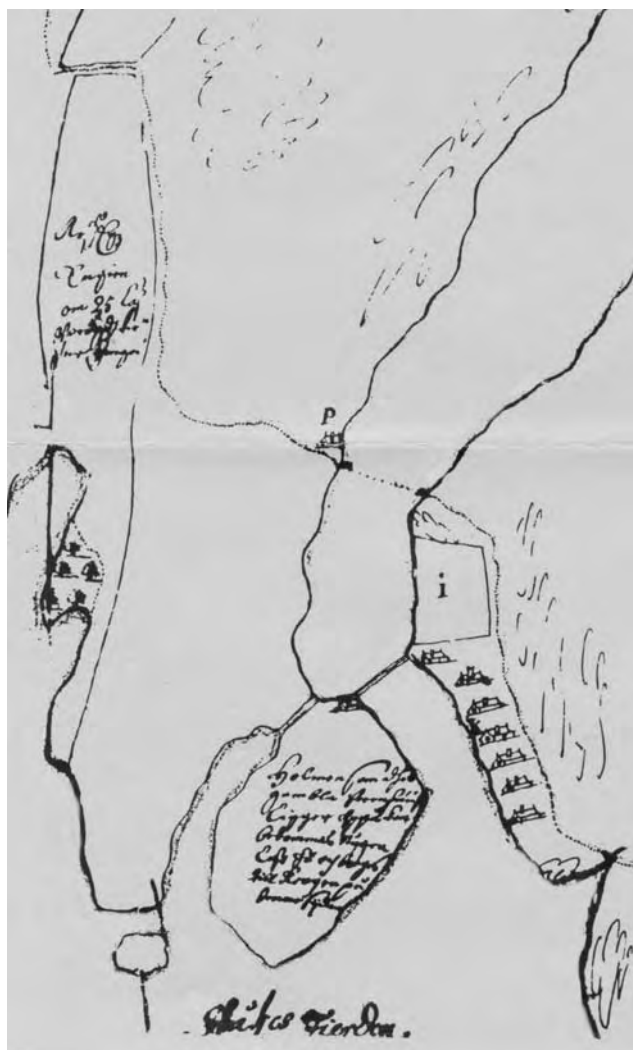
En karta från 1687 visar förmodligen sjöleden från Stockholm över Görveln via Stäksundet och norr ut mot Skarven. Vid sundet står "Stäkie Krogh" samt "Stäkiehuusen". Väderkvarnen på Stäketsön finns med däremot inte den på berget öster om sundet.

Ovan t v del av kartan 1675 som har åtta gårds- eller tomtecken i "Stäke Stad". Lägg märke till de två väderkvarnarna en på Stäketsön och en på berget öster om Stäket. Kvarnarna var förmodligen utmärkta landmärken när man färdades på sjön.

Nedan t v del av karta över Stäketsundet 1681 På östra stranden är sju hus-tecken. (Originalet finns i Kungliga Biblioteket, Björnstjernas arkiv. Kopia av kartan finns på hembygdsgården i Kungsängen.)
Texten inskriven på Stäketsholmen lyder, "Holmen som deth gamla steenhusit ligger upå kan bekomma några lass hö till krogen på innansidan."

Uppmätning och privilegier

(Järfällaboken del II, s 173 och följande)

Fläcken nämns första gången 1625

Under senare hälften av 1500-talet och de första åren av 1600-talet finns namnet Tegelhagen på östra sidan av Stäketsundet, vilket är den plats som sedermera kommer att kallas Stäket-fläcken och ibland Stäkets stad.

I 1625 års kvarntullslängd finns inte namnet Tegelhagen, men beteckningen Fläcken finns vid två personer, Erik, skomakare och Peer. Utöver dessa två finns sju hantverkare som också helt säkert bor på vad som kallas Fläcken, nämligen Olof Smed, Märten skreddare, Lars Finne, Mats smed, Hans skomakare, glasmästarens hustru Marie och Jacop fiskare.

Beteckningen fläck (eller stadsfläck), som alltså 1625 förekommer första gången, används för små stadsliknande platser med en icke jordbrukande befolkning. Av okänd anledning har här vid Stäketsundet uppstått en koloni av hantverkare eller ämbetsmän, som de vanligen kallas. I olika handlingar refereras det ofta till dem under beteckningen Stäketborna.

Uppmätning av tomter 1627

Lars Skytte, ståthållare på Stockholms slott, besöker Stäket den 20 augusti 1627. Hans avsikt är att granska den lilla stadsbildningen. Efter besöket uppdrar han åt en viss Anders Larsson att göra en, "Tomptemetning i alnetalet", så att var och en skulle veta hur tomtgränserna går.

Av ingressen till mättningsdokumentet framgår indirekt att det ditintills varit en del oklarheter beträffande gränserna.

Genom tomtindelningens dokumentet kan faktiskt hela stadsplanen rekonstrueras till omfång och utseende. Det framgår då att Stäketsfläcken

var 80-90 m bred och 5 á 600 m lång. Förutom allmänna vägen, dvs Enköpingsvägen som begränsade samhället i öster, fanns det fyra gator, en lastageplats vid stranden samt plats för kapell och kyrkogård längst söder i byn. Vid förrättningen i augusti 1627 fanns det 27 bebyggda och 26 obebyggda tomter. Av de sistnämnda var dock 19 belägna öster om landsvägen. De nyutlades just i samband med denna tomtindelning. I den egentliga byn var det således 7 ödetomter.

Fördelning av yrken och antal yrkesverksamma år 1627

7	skraddare
4	skomakare
3	smeder
2	timmermän
2	fiskare
2	skinnare
1	knekt
1	snickare
1	ladugårdskar
1	katzebindare

En person benämnes Herr Ivar, vilket kan tyda på att han är präst eller en ståndsperson av annat slag. En person saknar yrkesbeteckning men har samma namn som tomtindelningens förrättaren.

Denna stadsbildning låg, uttryckt i nutida termer, ungefär mellan stranden vid Stäketsundet och nuvarande Enköpingsvägen, där denna går i huvudsak parallellt med stranden. Järnvägen och Stäkets f d stationsområde samt båthamnen ligger alla på den gamla Stäketfläcken.

År 1628 upptas under rubriken Ämbetsmännen vid Stäket 26 hushåll i boskaps- och utsädeslängden och 31 i kvarntullslängden. Detta är maximum. Sedan minskar antalet hushåll ned mot ett 15-tal år 1637, alltså ungefär samma antal som

1626. År 1628 är följande yrken representerade: smed, skomakare, skinnare, snickare, skräddare, timmerman och fiskare. Ytterligare yrken som åtminstone någon gång finns upptagna är: båtbyggare, murmästare, glasmästare, färjekarl, sjudare, kolare och krögare.

Stadsprivilegierna 1629

Genom Kungligt Brev 17 januari 1629 konfirmerar Gustav II Adolf det faktum att det redan bildats en fläck vid Stäket. I brevet erhåller de som redan bosatt sig på Stäketsfläcken bekräftelse på sin rätt att behålla de tomter de intagit. De får även rätt att ärva, sälja och förpanta sina tomter såsom sitt arvegods. De får emellertid inte sälja eller förpanta tomterna till andra än borgare som vunnit burskap

eller vill vinna det. Invånarna må också bygga ett kapell på den plats som vid tomtindelningen 1627 anvisades sydligast i byn invid stranden.

Av 1631 års jordebok framgår detta också. Där står vid Tegelhagen "lagdt under Embetsmännen som bygt hafua på Stäkes flecken".

Av jordeböckerna framgår vidare att Tegelhagens utlagor nu ska fullgöras av de hantverkare som bor på Stäketsfläcken, eftersom den är anlagd på Tegelhagens mark.

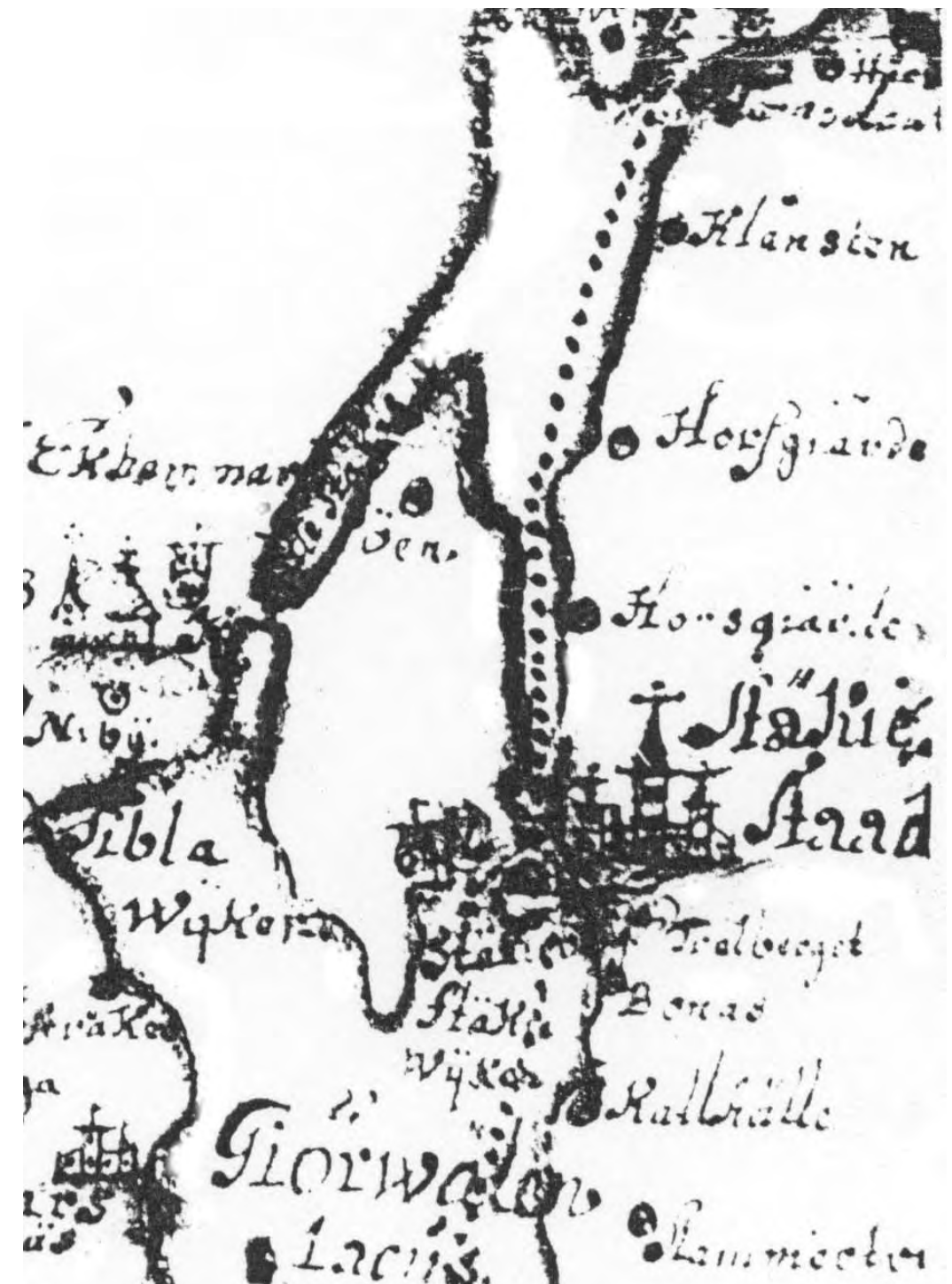
I Kungl Majts brev 7 september 1636 konstateras bl a att Stäketsfläcken nu är bebyggd och att avsikten är att den skall bebos av allehanda hantverkare hos vilka invånarna i den kringliggande bygden kan låta förfärdiga kläder, skor och annat.

I brevet ombeds landshövding Lars Sparre att ha

Bilden till höger

Ur Riksarkivets; Städernas acta, Kungligt brev 17 januari 1629.

Wij Gustaf Adolf medh Gudz nåde, Sweriges, Gothes och Wändes Konung, storfurste till Finland, Hertigh uthi Eestlandh och Carelen, Herre uthöwer Ingermanlandh. Giöre witterligit, att efther Wij giöra see och åstunda att Wåre städer och Fläckar måge flifwa bygde och populerade. Och medan een hoop Borgare sikh allareedhan uthj den nyfunderade Fläcken Stäket hafwa sikh nedsath och der begyndt att byggia. Därföre tillstå Wij alle dem som sikh der nedsadt och Burskap wunnit hafwa och allaredho bygd, eller här efter Burskap tänckia till att winna och sikh der nedsettia willia, skola niutha och beholla dee Tömpter och Platzer dee intagit eller intagandes wardha för Skatt och Skatta rettigheet, så att dee skole haffwa macht dem att erffwa, försälia och förpanta såsom deeras retta wälfågne Erflinge godz till hwem dem lyster aldeeles ozwalde. Dogh så att dee dem till inge andre försälie eller förpante, uthom till Borgare eller och dee som Burskap wunnit, eller winna willia. Såsom och efterlådte Wij nådigast, att dee måge Upbyggia sikh ett egit Capell der widh Stäaket, på den Pltz som der till förordnat är. Förbindhe fördenskull alle att giöra be:te wåre Undersotare här emot i någhon måtto nu eller i framtijdhen. Der alla haffwa sikh effterretta. Datum Stäckholm denn 17 Januarij. Anno 1629.

Del av karta från 1671 som ju faktiskt visar staden med dess tinnar och torn. Men vi får allt vara lite kritiska vad gäller kartritarens markering.

Tegelhagen får Anna Skytte också nybygget Strömstorp, Färjekarlsängen. Strömsängen och Kungl Majts äng på Stäketsön i Näs socken. De tre sistnämnda områdena hade hennes nu avlidne man Göran Gyllenstierna en gång tidigare fått donerade. De blev sedan indragna till Kronan. I stället för de nu nämnda områdena lämnar Anna Skytte hemmanet Wiggeby i Danmarks socken i Uppland.

Som en följd av detta brev noteras i jordeböckerna från 1664 att Anna Skytte tillbytt sig Tegelhagen.

Vid ting med Sollentuna häradsrätt 1666 får Anna Skytte bevis att de som bor på Tegelhagen och Kolartorp och som utgör Stäketsfläcken är ämbetsmän och dagliga tjänare under Stäkets gård enligt hennes frihetsbrev 2 februari 1666.

I den svit av mantalslängder som finns bevarade från perioden 1666-74, 6 stycken, skrivs ett 10-tal hushåll på Stäketsfläcken. På en karta från 1671 finns "Stäkie Staadh" markerat med ett stort gårdstecken och på en karta från 1675 "Stäke Stad" med 8 tomter och en kvarn. På ytterligare en karta från 1670-talet, utan exakt årtalsangivelse, finns 12 å 13 tomter jämte en kvarn markerade.

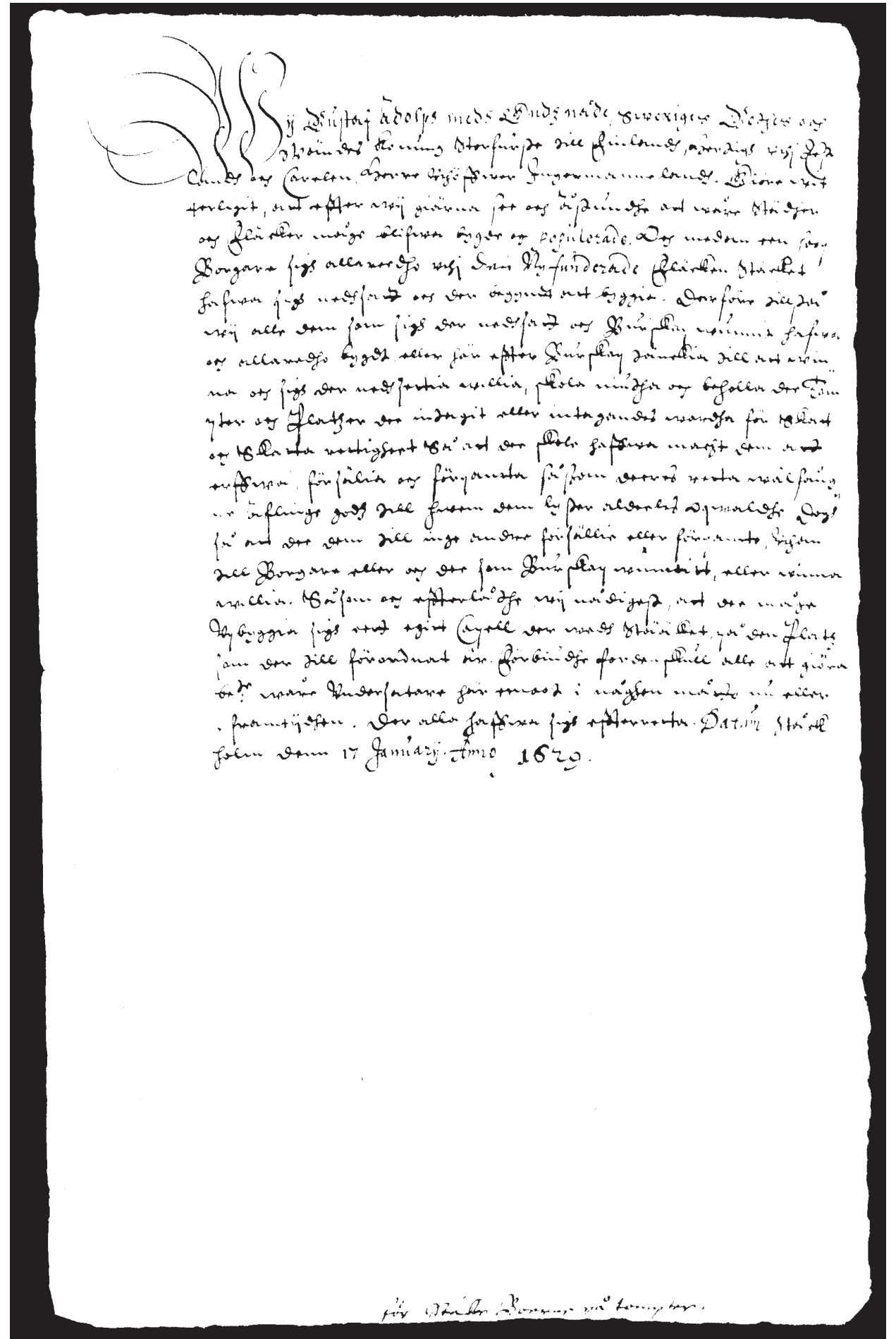
I ett par mantalslängder från 1670-talets senare hälft, 1677-78, har antalet hushåll minskat till 3. Nya yrkesbeteckningar från 1660- och 70-talen är

spiksmid, hattmakare, skytt, båtsman, fogde, humlegårdsdräng och trädgårdsmästare.

På 1681 års karta av Johan Hoffwenius finns 7 bebyggelseecken markerade i rad längs Stäketsundet på Tegelhagens område. I beskrivningen nämns Tegelhagen som 1/4 hemman. Det sägs omfatta en ängstappa vid krogen jämte den plats som de andra backstugorna står på. Hemmanet har skördat högst 5 lass hö i hagen. Krögaren sägs ineha hemmanet under krogen.

I jordeboken 1685 skrivs Hans Hansson på Tegelhagen. Han kom till Stäket redan 1671. I den första husförhörslängden 1692 kallas han Mäster Hans Litzoni. Han är upptagen där tillsammans med hustrun, sonen Jonas, pigan Christina och en dräng. I mantalslängden för 1699 kallas han glas-mästare. Han brukar då också Kolartorp.

På en karta från 1687 finns på Tegelhagen 7 gårdstecken med beteckningen Stäkie huusen samt ett krogstecken och beteckningen Stäkie Krogh. Från 1690-talet finns vidare en karta, snarlikt den från 1670-talet, och alltså med 12 å 13 tomter längs en gata. På lantmäterikartan från 1690 över Stäkethemmanen finns inte Tegelhagen uttryckligen med liksom inte heller Kolartorp. Däremot redovisas i kartbeskrivningen, efter A Iljansboda, B Norrtorp, C Nyboda, D Trappeberg och E Bonäs, under F Krögaren, vad som sannolikt motsvarar Tegelhagen.

uppsikt över samhället och underlätta för hantverkare att bosätta sig där.

Av ett brev 23 maj 1644 från landshövdingen till fogden Anders Jönsson, relateras att Hans Skomakare klagar över att han påförts alla utlagor för Tegelhagen, trots att de andra Stäketborna också hävdad och brukat Tegelhagens ägor. Därför beordras fogden nu att tillsammans med lagläsaren Jacob Abrahamson och lantmätaren förfoga sig till Tegelhagen och reda ut hur Tegelhagens utlagor ska fördelas på Stäketborna. Förutom fördelningen på de olika Stäketborna har fogden uppenbarligen i flera år försummat att driva in utlagorna, vilket nu beordras ske.

I 1650 års mantalslängd upptas under rubriken "Embets Mennerna wid Stäke" hushåll med yrkesbeteckningarna skraddare, snickare, smed, skomakare, skogvaktare och krögare.

I 1651 års mantalslängd upptas också hushåll på Stäketsfläcken. De flesta av dem fanns också 1650.

På en karta från 1651 över vattendraget mellan Lövsta- och Sigtunafjärden anges vid Tegelhagen

en stadsliknande bebyggelse med 12 å 13 tomter och en kvarn under beteckningen Stäkie Stad.

I 1653 års mantalslängd anges för Tegelhagen "Stääks fläcken hyst ther på" och under rubriken "Stäcks flecken" upptas 19 hushåll. Som nya typer av hantverkare finns glasmästare och linvävare.

I 1656 års mantalslängd har det gjorts en notering om dessa invånare i "Stäkie by" att de inte har bevistat uppboordsstämman utan är antecknade i längden efter länsmannens skriftliga berättelse.

1653 och 1658 års jordeböcker (mellanliggande år saknas) noteras Tegelhagen som behållet till Kronan. Redan 1653 har emellertid Anna Skytte av Kronan beviljats Stäketsfläcken, som är Tegelhagen, till vederlag för att hon 1641 avstått en frälsekvarn vid Skultuna mässingsbruk. Kronan är medveten om att Stäketsfläcken troligen ej räcker, ty det sägs i dokumentet att vad eljest vidare felas skall uppsökas för henne annorstädes.

Genom skrivelse från kammarkollegiet 13 april 1663, vari åberopas det Kungl bytesbrevet 3 april 1663, får Anna Skytte på Almarestäket bl a Tegelhagen, betecknat som 1/4 kronohemman, som allodialt frälse, dvs för all tid. Samtidigt med

Fri översättning av delar av brev från borgarna i Stäkets stad den 4 maj 1659. Förmodligen är brevet ställt till landshövdingen och finns i Städens acta i Riksarkivet. (Sidan till höger)

Vi fattiga undersåtar som är boende vid Stäket kan inte föda oss längre. Det beror på denne vår nödstelte och trånge lägenhet på en skarp stenbacke. Vi är så hatade och förföljda att wij oss med våre hustru och barn icke näro eller födho kunna.

Vi brukar varken handel eller vandel utan får svara för gästning. När det till den här arma fläcken kommer skjutsar så visar krögaren dem ifrån sig. Det blir i stället vi fattiga män som får ta hand om de resande och deras hästar. - wij fattige män måste dem wedertaga och med Sängh och annan fordenskap uppehålla.

Eftersom vi knappt har en spann malt så kan vi inte ens skaffa oss intäkter för ett stop öl till de resande. För övrigt kan vi inte göra det eftersom det är krögaren som har rättigheterna.

Brevet slutar med en hemställan att man ska få större rättigheter att ta betalt för den gästning man blir utsatt för.

Wij fattige undersåtar som är boende vid Stäket kan inte föda oss längre. Det beror på denne vår nödstelte och trånge lägenhet på en skarp stenbacke. Vi är så hatade och förföljda att wij oss med våre hustru och barn icke näro eller födho kunna.

Vi brukar varken handel eller vandel utan får svara för gästning. När det till den här arma fläcken kommer skjutsar så visar krögaren dem ifrån sig. Det blir i stället vi fattiga män som får ta hand om de resande och deras hästar. - wij fattige män måste dem wedertaga och med Sängh och annan fordenskap uppehålla.

Eftersom vi knappt har en spann malt så kan vi inte ens skaffa oss intäkter för ett stop öl till de resande. För övrigt kan vi inte göra det eftersom det är krögaren som har rättigheterna.

Brevet slutar med en hemställan att man ska få större rättigheter att ta betalt för den gästning man blir utsatt för.

*Beviljades till dem som de bär
som Skattfogden vid Stäket*